

Olimpik Eğitim ve Olimpiyatların Etkisi Açısından 2000 Sydney, 2012 Londra ve 2016 Rio Olimpiyatları İncelemesi

Merve BAL¹, Özlem KANBİR², Çağla KARADAĞOĞLU³

¹ İstanbul Gedik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0002-7430-7377

² Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0001-6272-3720

³ Haliç Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, ORCID: 0000-0002-1131-6401

*Sorumlu Yazar: mrvbal@hotmail.com

Gönderilme Tarihi: 16.11.2023– Kabul Tarihi: 28.12.2023

Öz

Bu çalışmanın amacı daha önce olimpiyatlara ev sahipliği yapmış şehirlerin ve ülkelerin olimpiyat adaylığı sürecinden başlayarak, olimpiyatları organize etme süreci ve bu süreçte ne gibi programlar gerçekleştirdiklerinin, uzun dönemli olarak nasıl bir olimpik eğitim programı izlediklerinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın desenini betimsel tarama modeli oluşturmuştur. Çalışmada; 2000 Sydney, 2012 Londra ve 2016 Rio olimpiyatlarının olimpiyat süreçlerinde geliştirdikleri olimpik değerler eğitim programları, gönüllülük kavramı ve olimpiyatların etkilerine değinilmiştir. Elde edinilen araştırma sonuçlarında, incelenen şehir ve ülkelerin uzun dönemli olimpik eğitim programlarında kalıcılığa ve sürekliliğe önem verildiği, bunu toplumun her basamağına yayarak ortak bir kültürel miras oluşturma, bu eğitim programlarının oluşturulmasında çeşitli programlar, projeler ve materyaller üreterek bunları ulusal eğitim programlarına dahil edip, olimpik eğitim bilincini her yaş grubu tarafından benimsenmesini ve öğrenilmesini sağlamışlardır. Bununla birlikte ulusal olimpiyat komitelerinin organizasyonları düzenlemedeki her paydaşları ile ortak bir çalışma içerisinde olarak olimpiyat oyunları gerçekleştirmenin en önemli yapı taşlarından olan gönüllülük esasına önem vererek bu ulusal ve uluslararası gönüllülerin organizasyonlarda yer almalarını sağladıkları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Olimpiyatlar, Sydney, Londra, Rio, Olimpik Eğitim

Review of the 2000 Sydney, 2012 London and 2016 Rio Olympics in Terms of Olympic Education and the Impact of the Olympics

Abstract

The aim of this study is to examine the cities and countries that have previously hosted the Olympics, starting from the Olympic candidacy process, the process of organizing the Olympics, what programs they carry out in this process, and what kind of Olympic training program they follow in the long term. The design of the research was a descriptive scanning model. In the study; The Olympic values education programs developed by the 2000 Sydney, 2012 London and 2016 Rio Olympics during the Olympic processes, the concept of volunteering and the effects of the Olympics were mentioned. According to the research results obtained, importance is given to permanence and continuity in the long-term Olympic training programs of the cities and countries examined, creating a common cultural heritage by spreading it to every level of society, producing various programs, projects and materials in the creation of these training programs, including them in national training programs and Olympic training programs. They have ensured that educational awareness is adopted and learned by all age groups. In addition, it has been determined that the national Olympic committees work together with all their stakeholders in organizing the organizations, attaching importance to the principle of volunteering, which is one of the most important building blocks of organizing the Olympic Games, and ensure that these national and international volunteers take part in the organizations.

Keywords: Olympics, Sydney, London, Rio, Olympic Education

Giriş

Modern olimpiyat oyunları, uluslararası spor müsabakaları içerisinde tüm toplumlar tarafından en büyük öneme sahip olan spor şölenidir. 20. yüzyılda yaşanan savaşlar, büyük ekonomik buhranlara rağmen taşıdığı özelliklerden ödün vermeden devam etmiştir (Yapıcı ve Ersoy, 2003). Olimpiyat oyunları sadece birçok sporcu ve ülkelerin yer aldığı bir spor organizasyonun dışında ev sahipliği yapan ülkelerin, şehirlerin imajını, sosyal ve kültürel yapısını, ekonomik hareketliğini, spor yapma şansı sağlayacak tesislerin ve imkanların gelişmesi, iyileştirilmesi adına olumlu anlamda katkı sağlayacağı düşünülen en büyük spor organizasyonudur (Aslan ve ark., 2019).

Olimpiyat oyunlarının gelişmesi, kitlelere yayılması ve belli bir düzen içerisinde toplumlarda spor ve dayanışma duygusunun yer alması için 1970'li yıllarda yapılan araştırmalar sonucunda bu kalıcı olarak kazandırılmak istenen davranışların Olimpik Eğitim başlığı altında toplanmıştır. Bu programın geliştirilmesindeki amaç insanoğlunun birlik olma ve dayanışma duygusunu, hoşgörü, adil oyun, farklı kültür ve inançlara olan saygı, çevre ve iklim duyarlılığı ve insanların kişisel gelişimleri açısından birçok özelliğinin gelişmesine katkı sağlamayı planlamaktır.

Sporun eşsiz potansiyelini bir eğitim ve iletişim aracı olarak kabul eden Olimpik Değerler Eğitim Programı (OEP), gençlerin mükemmellik, saygı ve arkadaşlık gibi yaşam değerlerini tecrübe etmeleri ve onlara ilham vermeleri için tasarlanmış pratik bir öğrenme kaynakları setidir. Program, spor pedagojisini kullanan ve değerlere dayalı öğrenmeye odaklanan bir müfredatla, spor yoluyla daha iyi bir dünya inşa etmek için olimpiyat idealini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Programın temel taşı 'öğrenme sadece akli değil tüm vücudu kapsıyor' olan olimpiyat idealidir. OEP, sağlıklı bir yaşam tarzı için yaşam becerileri, değerler ve yaşam boyu spora katılım öğretimi bağlamında Olimpiyat spor geleneklerini ve pozitif spor değerlerini kullanır. Olimpik Eğitim Programları (OEP); kültürler arası etkileşim, cinsiyet ayrımcılığının üstesinden gelme, ırkçılığın ortadan kalkması gibi sorunlara odaklanan aktiviteleri içermektedir. Olimpik eğitimin amacı yalnızca dünya çapında olimpiyat oyunları sporcuları olabilme potansiyeli taşıyan gençlere seslenmek değil; aynı zamanda yapabileceklerinin en iyisini yapmak isteyenlere de bir olanak tanımak ve gençlerimize olimpiyatların temelinde yatan dürüstlük, disiplin, cesaret, kararlılık, sportmenlik, kendi kendini yönlendirme, form tutma ve ahlaki değerler gibi prensipleri kazandırmaktır. Programların bir başka yararı ise öğretmenlere yeni bakış açıları kazandırarak, çeşitli disiplinleri kullanarak eğitim öğretim yapmalarına yardımcı olmasıdır.

2000 Sydney Olimpiyatları

2000 Sydney Olimpiyatları Olimpik Eğitim Programı;

1997 yılında Avustralya gençliğini 2000 Sydney olimpiyatlarının ruhunu anlamaya ve benimsemeye ve tüm gençleri ev sahibi coşkusuyla olimpiyatları benimsemeleri için teşvik programları hazırlanmıştır. Bu programlar ülkenin çok kültürlü ve demografik doğasını gereği hedef kitle 8 ile 18 yaş arasındaki çocukları kapsayan bir program olmuştur (Madden et all, 1998).

Bu programda;

- İlk olarak Avustralya'daki tüm okulların ve okul topluluklarını hedeflemeye ve onlara ulaşmaya çalışmak,
- Eğitimin amaç ve hedeflerini toplumla ilişkiler ve Avustralya toplumunun kendi içindeki iletişimlerini birleştirmek,
- Okulların temel eğitim sistemlerine bakılmaksızın yapılacak olan her türlü strateji ve yaklaşımlar, tüm öğrencileri ve okulların temel müfredat programlarına entegre etmek,
- Çeşitli medya kanalları ile iş birliği içerisinde olarak ortak bilincin yayılmasını sağlamak,
- Olimpik eğitimin tarihsel yorumlarını genişletmeye ve gençlerle daha ilgili hale getirmeye çalışma,

Ulusal ve uluslararası gözlerin dikkatini Avustralya kaynaklarına çekmeyi ve özellikle de gençlerin, yapılacak olan olimpik programlara olan ilgisini ön plana çıkarmayı hedeflemektedir (International Olympic Committee, 2006).

Avustralya olimpik değer eğitimi yeni nesil gençlerin sadece 2000 yılında değil bunun da ötesinde hatırlayabilecekleri ve taşıyacakları bir kültür oluşturarak bunu nesillere aktarımını amaçlamıştır. Tüm bu adımların çıktısı olarak 2000 Sydney olimpiyatlarına 2.500'den fazla lise öğrencisi meşale töreni için eskort koşuculuğu yaptı. Sydney Olimpiyatlarına Avustralya'nın çeşitli şehirlerinden 9.000'i aşkın öğrenci olimpiyat oyunları için düzenlenen törene katıldı. Bu çocukların binlercesi de oyunlarda görevli olmak üzere gönüllü olarak yer aldı. Topluluk bilinci, ulusal ve uluslararası değerlere sahip çıkma, gençlerin boş zamanlarında veya tatil günlerinde olimpiyat oyunlarını başarılı bir şekilde desteklemeye adanmış olmaları, genç Avustralyalıların kendi değerlerine sahip çıkmak ve olimpik oyunların bir parçası olmak olimpik eğitimin başarılı bir çıktısı olarak söylenebilir (Crawford, 2000).

Özet olarak; 1995'ten bu yana, Avustralya Olimpiyat Komitesi ilkokullarda değerleri geliştirmek için ulusal bir program geliştirmiştir. Bu programın kısaltması A.S.P.I.R.E. adında, (Attitude, Sportsmanship, Pride, Individual responsibility, Respect, Self-expression) özetlenen değerlere vurgu yapar. (Tutum, Sporculuk,

Gurur, Bireysel sorumluluk, Saygı, Kendini ifade et). Girişimin amacı, genç Avustralyalıları olimpiyat hareketinin değerleri, ruhu ve felsefesi konusunda eğitmektir. A.S.P.I.R.E. Avustralya Olimpiyat Komitesi sitesinde okulların eğitim kaynaklarına erişimi bulunmaktadır. Bu kaynaklar A.S.P.I.R.E. programının değerlerini vurgulamaktadır. Programın öğretimi Gardner ve Bloom'un eğitimsel bilgilerinden faydalanarak düzenlenmiş olup öğretmenlerin kolayca eğitim programlarına entegre edebilecek şekilde ve olimpiyat temalarına odaklanabilecek bir şekilde tasarlanmıştır (Andranovich ve ark., 2001).

2000 Sydney Olimpiyatlarında Gönüllülük;

Spor ve rekreasyon hizmetlerinin sunulması ve yapılacak olan bu tür organizasyonların maliyetlerinin fazla olmasından dolayı, faaliyetlerde gönüllülük esası zorunlu hale gelmiştir. Organizasyonların gerçekleşmesi durumunda, gayri safi hasılaya olan etkileri göz önüne alındığında, etkinliklere gönüllü katılımının sağlanması ve belli bir iş yükünün onlar tarafından karşılanması bu tür organizasyonlar için ayrılan bütçeye olumlu katkı sağlamaktadır (Taylor ve ark., 1996).

Olimpiyat oyunları süresince olimpiyat sahasında veya şehrin herhangi bir yerinde on binlerce olimpik gönüllü yardımlarda bulundu. Sydney Olimpiyat Oyunları 40.917 gönüllüyü akredite etti (Chalip, 2000). Sydney'deki işçiliğin, çalışanların sağlıklarını güvence altına almak ve onlar için harcanması planlanan 109 milyon AUSS yerine bu maliyetler düşerek 21 milyon AUSS olmuştur. Gönüllülerin organizasyonlara olan öneminin artması ile birlikte şehirlerin, bölgelerin ve ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınma stratejilerindeki önemli katkısı olmuştur (Mules ve Faulkner, 1996; Getz, 1998; Jago ve ark, 2003). Böylece bu tür etkinliklerde gönüllülük, organizasyonların gerçekleşmesi öncesinde ve süresince bu işin önemli bir parçası olarak kabul edilmiştir.

2012 Londra Olimpiyatları

2012 Londra Olimpiyatları Olimpik Eğitim;

Get Set, İngiliz Olimpiyat Birliği ve İngiliz Paralimpik Birliği'nin gençlik katılım programıdır. Başlangıçta, Lord Coe'nun oyunları bir nesil gençlere ilham vermek için kullanma vizyonuna karşı sunmak için resmi Londra 2012 eğitim programı olarak oluşturulmuştur.

Programın amacı:

- Gençlere potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve sağlıklı, aktif yaşam tarzları sürdürmeleri için ilham vermek,
- Tüm gençlere Olimpiyat dostluk, mükemmellik ve saygı değerlerini ve ilham, kararlılık, cesaret ve eşitliğin Paralimpik Değerlerini öğrenme ve yaşama şansı vermek,
- Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları öğrenme ve katılım için bir kanca olarak kullanarak Team GB ve Paralimpik Team GB hakkında heyecan yaratmak.

GB (Great Britain), Team GB, 1999'dan beri Britanya Olimpiyat Birliği tarafından İngiliz Olimpiyat takımı için kullanılan marka adıdır (Özfiliz, 2012).

Get Set Programının Etkisi;

Get Set, gençlerin yaşamları için gerçek bir fark yaratmayı hedeflemektedir.

Kısmen '2012 Spirit of Trust tarafından finanse edilen 'Get Set'in Rio'ya Giden Yol' gibi 'Get Set' in programlarını kullanmak, daha geniş bir yelpazede spor ve faaliyetlerin ve genel olarak sporda yer alan daha fazla gencin teşvik edilmesini sağlamıştır. Gençlerin %80'inden fazlası programın fiziksel aktiviteye katılımın artmasına katkıda bulunduğunu kabul etmektedir. Öğretmenlerin %80'inden fazlası programın okullarının ahlakını desteklediğini ve okul toplumunu daha aktif hale getirdiğini tespit etmiştir. Ayrıca yararları beden eğitimi ve sporla sınırlı değildir.

2016' da anket uygulanan öğretmenlerden alınan cevaplar:

- %91, öğrencilerin daha fazla motive olduklarına katılıyor,
- %79, öğrencilerin öğrenmeye katılımının iyileştiğini düşünüyor,
- %89, öğrencilerin özgüvenlerini artırdığını kabul ediyor,
- %87, öğrencilerin takım çalışması becerilerini geliştirdiğini kabul ediyor.

Öğrenciler ayrıca programın etkisinin değerlendirmişlerdir:

- %89'u yeni beceriler geliştirdiklerine inanıyor,
- %88'i artık daha fazlasını başarmak istediklerini kabul ediyor,
- %83'ü engelliler hakkında daha olumlu düşünüyor.

<<https://www.getset.co.uk/about-get-set>>

2012 Londra Olimpiyatları Gönüllülük;

2012 Londra Olimpiyatları'nda 200 bin kişilik tam zamanlı çalışan, gönüllü ve taşeron ordusu görev aldı. Bu olimpiyatların toplam maliyeti 11 milyar sterlin olarak ifade ediliyor (Günönü, 2012).

2016 Rio Olimpiyatları

2016 Rio Olimpiyatları Olimpik Eğitim;

Olimpiyat Değerleri Eğitim Programı (OEP), IOC tarafından oluşturulan bir dizi ücretsiz ve erişilebilir öğretim kaynağıdır. Olimpiyat sporları bağlamını ve olimpizmin temel ilkelerini kullanan katılımcılar, değer temelli öğrenmeyi deneyimlemeye ve iyi vatandaşlığın sorumluluklarını üstlenmeye teşvik edilir. OEP, öğrenmenin beden ve zihnin dengeli bir gelişimi ile gerçekleştiği olimpiyat felsefesine dayanır. OEP gençlerin mükemmellik, saygı ve arkadaşlık gibi yaşam değerlerini deneyimlemelerini sağlar (Faria, 2016).

OLİMPİZMİN 5 EĞİTİM TEMELİ, OEP Programının Temelidir.

- Çabalamanın sevincini yaşamak.
- Oyun fuarını öğrenme.
- Kendisine ve başkalarına saygılı olmak.
- Mükemmellik arayışı.
- Ahenkli ve dengeli bir beden hayatı yaşamak, irade ve akıl.

OEP araç kiti, herhangi bir eğitim müfredatını olimpiyat temalı aktiviteler, öğretim stratejileri ve ilham verici materyallerle zenginleştirmek için tasarlanmış ücretsiz bir kaynak setidir. Öğretmenler ve eğitmenler, antrenörler ve spor kulüpleri, hükümetler ve eğitim yetkilileri, olimpiyat ailesi üyeleri ve hatta evdeki ebeveynler tarafından eyleme geçirilebilir.

2004 yılında başlatılan Transforma programının olimpiyat ruhunu yayması ve ilham alması amaçlanmıştır. Temel olarak beden eğitimi öğretmenlerine ve eğitim profesyonellerine yöneliktir. Öğrencilerin yeni sporlar keşfetmelerine, takım ruhlarını geliştirmelerine ve sağlıklı ve aktif bir yaşam tarzı ilkelerini kalıcı bir şekilde benimsemelerine olanak sağlar (Erdil, 2012). Program iki milyon çocuğa ulaşmıştır ve çevrimiçi öğretim materyalleri ve forumlar tarafından desteklenmiştir. Ayrıca program kapsamında halka açık ücretsiz spor gösterileri sunulmuştur. Tüm bu girişimlerin amacı, 18 yaş ve altı 65 milyon Brezilyalı arasında spora duyulan coşkuyu canlandırmaktır.

2016 Rio Olimpiyatları Gönüllülük;

Rio 2016, yaklaşık 50.000 gönüllü görev için seçildi. 240.000'den fazla kişi olimpiyat oyunlarına gönüllü olmak için başvurdu. Başvurular 192 farklı ülkeden alındı ve %60'ı Brezilya'dan geldi. Başvuranlar 16 ile 80 yaşları arasındadır ve Brezilyalı başvuruların %50'si 25 yaş ve altındadır. Başvuranların %50'si kadındı. Seçilen adaylara, bir yıllık çevrimiçi İngilizce kursu ve rollerine yönelik özel eğitim verilerek daha bilinçli bir gönüllülük süreci izlendi (Kasimati,2003).

Sonuç

Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak kentlere olumlu anlamda fayda getirdiği şüphesiz ortadadır. Tüm kentler ve ülkeler ev sahipliği yapma arzuları ekonomik katkılar, turizme etkisi, kültür ve kentleri tanıtmaya, şehrin imajını yenilenmesi gibi birçok uluslararası alanda dikkatlerin üzerine çekilmesini hedeflemektedir. Bununla birlikte tüm bu faydaların yanında ulusal olimpiyat komiteleri belirlemiş oldukları olimpik politikaları gerçekleştirme, olimpik spor bilincini topluma yayma, olimpik kültürün gelişmesi ve benimsenmesi gibi hedeflerini gerçekleştirmek için olimpiyat organizasyonları ev sahipliği yapma arzuları içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Tüm bu katkılar göz önünde bulundurulduğunda tüm dünya kentleri olimpiyatları alabilmek için daha önce yaşanmış olan ya da yaşanabilecek olan sorunları göz ardı ederek uzun soluklu bir çalışma ve adaylık sürecine bakılmaksızın birbirleri ile rekabet halinde olurlar. İncelenen tüm kentlerin ve ülkelerin bu organizasyonları ev sahipliği yapmak için tüm adaylık ve hazırlık süreçlerinde çeşitli çalışmalar ve programlar geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu programların içerisinde olimpik eğitim programlarının geliştirilmesi ve olimpik idealler doğrultusunda sportmenliğin gerektirdiği şekilde davranabilme, hoşgörü, dayanışma duygusu, çevre bilinci geliştirme, farklı kültürlerle ve inançlara saygılı olabilme ve insan kişiliğine önemli katkı sağlayacağını düşünülen Olimpik Değerler Eğitim Programlarına tüm kentler ve ulusal komiteler tarafından büyük önem verildiği gözlemlenmiştir. İncelenen ülkelerde Olimpik Eğitim programlarının uygulanmalarında benzer yöntemler kullanmakla birlikte her kent ve ülke kendisine göre program ve materyaller geliştirmiştir. Avustralya'nın 2000 Sydney Olimpiyatları için merkezi eğitim sistemi ile birlikte çalışarak Olimpik Değerler Eğitimi modelinin okul müfredatlarında yer alması gerektiği ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaları eğitim ve öğretimin her basamağındaki öğrencileri hedeflemiştir. Okulların temel eğitim sistemlerine bakılmaksızın benimsenen tüm stratejileri müfredatlarına dahil ettikleri ve bu stratejilerin yayılması ve tanınması için çeşitli medya kanalları ile iş birliği yaparak ortak bir bilinç ve kültür oluşturma, bu kültür ve bilincin nesillere aktarımı ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Avustralya Olimpiyat komitesi günümüzde geliştirmiş oldukları a.s.p.i.r.e. adlı temelinde Gardner ve Bloom'un eğitimsel bilgilerinden faydalanarak düzenlenmiş oldukları bir program geliştirip, bunu tüm okullardaki öğretmenlerin kolayca erişebilecekleri bir platform olarak tasarlamışlardır. Bu programın amacı

Avustralyalıları olimpiik hareket değerleri, ruhu ve felsefesi konusunda eğitmeyi amaçlamıştır.

2012 Londra olimpiyatları için İngiliz Olimpiyat Birliği ve İngiliz Paralimpiik Birliği'nin yapmış oldukları Get Set programı, olimpiik bilincin gençler tarafından benimsenmesi ve onlara ilham vermesi amacı ile oluşturulmuştur. Bununla birlikte programın diğer amacında gençlere spor yapma, fiziksel aktivitenin önemi, dostluk, mükemmellik ve saygı gibi değerleri kazanmalarını hedeflemiştir. 2016 Rio Olimpiyatlarında da diğer ulusal olimpiyat komitelerinin oluşturduğu program hedeflerine yakın olarak gençlere; ortak değerler oluşturma, deneyimleme, iyi vatandaşlığın sorumluluklarını üstlenme ve OEP'in temelinde yer alan başkalarına ve öz saygı, mükemmellik arayışı, sporun kitlelere yayılması, adil oyun anlayışı (fair-play) gibi temel özelliklerin yer aldığı 'Transforma' adlı program gelişirmişlerdir. Olimpiik eğitim çalışmalarının uzun dönemli başarıya ulaşması konusunda incelenen ülkelerdeki gibi olimpiik eğitimiye yer verilmesi ve bu eğitimlerin okullardaki en alt eğitim seviyesinde başlanarak uygulanması, verilmek ve kazanılmak istenen çıktıların, uzun ve kalıcı olmasını sağlayacağı düşünölmektedir. Uzun dönemli olimpiik eğitim programlarının etkili ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi, adaylık süreci ve olimpiyatların gerçekleşme sürecinde ulusal katkılar ile birlikte uluslararası prestij açısından da önemli olduğu kaçınılmazdır (Ak, 2015).

Kaynaklar

- Ak, D. (2015). Olimpiyatlar Oyunlarının Ev Sahibi Kente Etkileri Açısından Değerlendirilmesi, Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, Vol.2, No.1, 2015, pp.1-19.
- Andranovich, G., Burbank, M. J., & Heying, C. H. (2001). Olympic Cities: Lessons Learned From Mega-Events Politics. Journal of Urban Affairs, 23 (2), 113-131.
- Chalip, L (2000) Sydney 200: Volunteers and The Organization of the Olympic Games: economic and formative aspect In: Moragas, M. de, Moreno, A.B. and Puig, N. (eds) Volunteers, Global Society and the Olympic Movement. International Olympic Committee, Lausanne, pp. 205-214
- Crawford S, 2000. The Sydney Organising Committee for the Olympic Games (SOCOG) Olympic 2000 National Education Program, International Conference for the 20th Anniversary of the Japanese Society of Sport Education, 17-19 November 2000, Osaka, Japan.
- Erdil, M., (2012). Oyunlarda Enerji Tasarrufu Öne ıktı. 18 Ekim 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/oyunlarda-enerji-tasarrufu-one-cikti-21134977> adresinden alındı.
- Faria, F. (2016). Brezilya Yeşil Bina Konseyi'nden Rio Olimpiyatları'na Yeşil Dokunuşlar. 25 Aralık 2018 tarihinde <https://www.erketasarim.com/brezilya-yesil-binalar-konseyi-rio-olimpiyatlarina-yesil-dokunuşlar/> adresinden alındı.
- Getz, D. (1998) Trends, strategies, and issues in sport-event tourism. Sport Marketing Quarterly 7(2), 8-13.
- Gölgün Aslan, B., Yazıcı, K., Ünal Ankaya, F., Balık, G. (2019). Olimpiyat Köyleri, Ülkeye Katkıları, Dünya'dan Türkiye'den Örnekler. Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi, 2(1), 1-10.
- Günönü G. (2012). Londra Olimpiyat Oyunlarının Medyaya Yansıması. Yükseköğretim Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- International Olympic Committee. (2006). IOC Guide on Sport, Environment and Sustainable Development, 161.
- Jago, L., Chalip, L., Brown, G., Mules, T. and Ali, S. (2003) Building events into destination
- Kasimati E. (2003). Economic Aspects and the Summer Olympics: A Review of Related Research. International Journal of Tourism Research, 5, 434.
- Madden, R.J., Crowe, M., (1998) Economic Impact of the Sydney Olympic Games branding: insights from experts. Event Management 8, 3-14.
- Mules, T. and Faulkner, B. (1996) An economic perspective on special events Tourism Economics 14, 314-329
- Özfiliz, S. (2012). Olimpiyatlarda Londra'yı Yeniden Tasarlamak. Yapı Dergisi, 369
- Yapıcı K, Ersoy A. 2003. Modern Olimpiyat Oyunlarında Atletizm Rekorlarını Hazırlayan Faktörler, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.8

